

een korte tijd de maag vulde. Een product dat men 'slagcrème' noemde, werd het meest populair. In januari '45 en volgende maanden 'verrezen', aldus een Haags journalist,

'de slagcrème-winkels als paddestoelen uit de grond; elke straat van enige betekenis bezat een of meer zaken met het opschrift 'Heden slagcrème', en het publiek stroomde toe, betaalde 50, 75 cent, zelfs een gulden, voor een portie inderdaad smakelijk uitzierende substantie, bestaande uit niets anders dan opgeklopt schuim van suikerbietenwater, waar men vóór 1940 nog geen halve cent voor zou hebben gegeven. 'Pudding met slagcrème' vormde wel het toppunt van culinaire luxe: een combinatie van iets dikker schuim met dun schuim, en dat moest dan ook minstens een daalder¹ kosten. De hongerlijdende mensheid vloog er op af, stond er zelfs voor in de rij, blij tenminste nog iets zonder bon te kunnen kopen², al bedroeg de voedingswaarde dan ook vrijwel nihil.³

'De menigte', aldus de Amsterdammer A. J. A. C. van Delft,

'betaalde in de z.g. 'slagcrème-salons' exorbitante prijzen voor 'n stukje papier, waar men wat luchtcrème op spoot: f0,25, f0,50, f1 en f2, al naar gelang het spuitende kraantje enkele keren werd opengedraaid; het geld vloeyde daar als waardeloos, terwijl aan de deur dier 'salons' 'n employé van het zaakje, of medevennoot, droge 'wafelschijfjes' voor f0,50 per stuk aanprees, die vroeger tien voor een cent gingen.⁴

Het is de verdienste geweest van deze laatst aangehaalde auteur, A. J. A. C. van Delft, dat hij van juni '42 af nauwkeurig heeft genoteerd hoeveel geld voor een bepaald artikel op een bepaalde dag op een bepaalde plaats werd gevraagd in de zwarte handel die, met name in de grote steden (van Delfts gegevens zijn hoofdzakelijk uit Amsterdam afkomstig), op straat werd bedreven. Hij noteerde op 27 oktober '44:

'Allerlei suikerwerken mochten niet langer gemaakt worden. De straathandel wierp er zich direct op en op de Nieuwendijk kon men uit kartonnen doosjes,

¹ f 1,50. ² Hier en daar waren nog restaurants waar men iets warm te eten kon krijgen zonder dat men bonnen behoefde in te leveren. Daar liep het zo storm dat klantenkaarten moesten worden uitgegeven en de uitgifte daarvan 'leek een veldslag', aldus een relaas uit Amsterdam. 'De restaurants waren niet verwarmd, zodat iedereen zijn winterjas aanhield ... Men moest vork, lepel en mes meebrengen omdat deze op grote schaal gestolen werden. Men gebruikte ze als ruilmiddel bij de boeren.' (G. de Clercq: *Amsterdam tijdens de hongerperiode*, p. 30) ³ J. G. Raatgever jr.: *Van Dolle Dinsdag tot de bevrijding*, p. 91-92. ⁴ A. J. A. C. van Delft: *Zwarte handel. Uit de bezettingstijd 1940-1945* (z.j.), p. 56.